

hikmat-ul 'ayn (mq.-un min)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۹۰/۱۲
آغاز: اعلم ان العقلاء اختلفوا في الوجود الذهني فاشتبه الحكماء و
نفاه المتكلمون
خط: نسخ و نستعليق، بی کاء، بی تا؛ مصحح، محشی؛ تملک:
عطاءالله؛ جلد: تیماج، ۳ص (۱۸۳-۱۸۵)، اندازه: ۲۰×۹/۵سم [ف]:
[۲۲-۲۳۱]

● **الحکمة فی نظم الحقیقه = طب منظوم / طب / فارسی**
al-hekmat-on fi nazm-el haqīqa = tebb-e manzūm

مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۵۰/۴
آغاز: آب آبی شکست تسکینت xx بکند قطع قی و دفع حشا؛
انجام: بجشم خلق نمائی همیشه یار عزیز.
خط: نستعلیق، بی کاء، تا: ۱۳۲۳ق؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج
عنائی، ۱۱ سطر (۱۳/۵×۷)، اندازه: ۱۸×۱۱/۵سم [ف]: ۳-۱۱۵۳

● **حکمة الکون و التکلیف / فلسفه / عربی**
hikmat-ul kawn wa-t taklīf

خیام، عمر بن ابراهیم، - ۵۱۷ قمری
xayyām, 'omar ebn-e ebrāhīm (- 1124)
در پاسخ پرسش ابونصر محمد نسوی

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۷/۲۶-ف
نسخه اصل: روان کوشکو، ش ۲۰۴۲؛ کاء: عبدالرحمن بن علی بن
مویذ، تا: ربیع الاول و الثاني ۸۸۸ق، جا: شیراز [قیلمها ف: ۱-۴۳۷]
۲. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۸۲۹/۲
خط: نستعلیق، بی کاء، تا: با تاریخ ۱۰۲۰ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: ابری
فرنگی، ۸گ (پ-۱۱ر)، اندازه: ۱۹×۱۳سم [ف]: ۵-۱۹۷

● **حکمة اللغة / اخلاق / فارسی**
hikmat-ul luḡa

کتابی اخلاقی و فکاهی است و بسیار شیرین در آن از سهام
الدوله امیر مفتح فرمانروای بجنورد [گویا وی سهام الدوله
یارمحمد خان باشد که در ۱۲۸۸ق به فرمانداری بجنورد گمارده
شد و در ۱۲۹۸ق به سهام الدوله ملقب گردید] در قطعه‌ای از
خود مؤلف یاد شده است (ص ۴۴و۴۶). درباره نام کتاب آمده
«کتاب حکمة اللغة در زشت و زیبا». او پس از هر عنوانی
اخلاقی لغاتی را می‌آورد و مانند عبید زاکان تفسیر می‌کند.
آغاز: دیباجه چون تحصیل دانش و کمال و تکمیل آداب و مرال
هر کسی را در خور حال از فرائض اعمال است
[دنا ۷۲۹/۴؛ فهرستواره منزوی ۲۳۲/۶]

آغاز: برابر؛ انجام: و لا يمكن الجزم بشيء من هذه الامور و لیکن
بهذا آخر ما نوردہ فی العلم الالہی و یتلوہ القسم الثانی فی الطبیعی
و الحمد لله علی الاتمام.
خط: نستعلیق، بی کاء، تا: قرن ۱۲؛ محشی یا نشان «شرح»، مصحح؛
کاغذ: شرقی، ۷۲گ (۱۳-۸۴)، ۱۱ سطر، اندازه: ۱۱×۶/۵سم [ف]:
[۳۲-۴۱۹]

۸. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۸/۲
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، کاء: محمد موسی بن محمد رضا مشهدی، تا: پنجشنبه
دهه سوم ربیع الاول ۱۱۰۴ق؛ کاغذ: ترمه سمرقندی، جلد: تیماج
سرخ، ۱۷ سطر (۱۴×۹)، اندازه: ۱۷×۱۲سم [ف]: ۳-۲۵۲
۹. قم؛ گلیایکانی؛ شماره نسخه: ۳۷/۳۳-۷۲۴۳/۵

آغاز: برابر؛ انجام: لو كان المكان هو السطح المذكور لكان
الحوای ایضا ممكنا فی سطح الاخر لا الی نهاية
خط: نستعلیق، بی کاء، تا: قرن ۱۳؛ مجدول، مصحح؛ جلد: تیماج
قهوه‌ای، ۲۴گ، ۲۳ سطر، اندازه: ۲۷×۱۶سم [ف]: ۳-۱۶۵۵
۱۰. قم؛ گلیایکانی؛ شماره نسخه: ۱۴/۴۵-۲۵۹۵/۱

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، کاء: عبدالواحد بن نیاز محمد مزاری بلخی، تا:
۱۲۳۵ق؛ جلد: مقوا، عطف پارچه، ۵۰گ، ۱۹ سطر، اندازه:
۲۵×۱۷سم [ف]: ۳-۱۶۵۵

۱۱. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۹۳/۱
آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ و نستعلیق، کاء: ابراهیم خواجه خوارزمی، تا: ۱۲۵۷ق؛
کاغذ: اصفهانی نخودی، جلد: تیماج پوست اتاری، ۴۷گ (پ-۴)
۵۰(پ)، اندازه: ۲۵×۱۴سم [ف]: ۱۳-۲۸۴

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۴۳۱۷
آغاز: برابر؛ انجام: فالسلام علی محمد آله بلا عدد و غایة ... و
اصلی علی سید الکرام
خط: نستعلیق، بی کاء، تا: ۱۲۵۸ق [رایانه]

۱۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۷۷۵/۱۱
خط: نستعلیق، بی کاء، تا: حدود ۱۲۵۹ق؛ ۶۸گ (۱۶۵پ -
[مختصر ف: ۳۱۸-])

۱۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۸۷۵/۱۵
آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی کاء، تا: با تاریخ ۱۲۵۹ق؛ کاغذ: نخودی، جلد:
تیماج سرخ، ۶۸گ (۱۶۵پ-۲۳۲پ)، ۱۳ سطر (۱۳/۵×۷)، اندازه:
۱۹×۱۲/۴سم [ف]: ۲۹/۱-۲۱۰

۱۵. مشهد؛ میدی؛ شماره نسخه: ۳۷۷/۶
بخش الهیات؛ خط: نستعلیق هندی، بی کاء، تا: ۱۲۶۷-۱۲۶۸ق؛
۲۳۰(پ-۲۶۷پ)، اندازه: ۲۷×۱۶/۵سم [ف]: ۲-۷۶

● **حکمة العين (مقالة من) / فلسفه / عربی**

فرستگان نسخه‌های خطی ایران (فخا)، جلد سیزدهم، به کوشش، مصطفی درایتی، تهران: سازمان

DIA 276251

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۲

الاحدية، الواحدة الجمعية، علم الارواح، الشهادة المطلقة. در ديپاچه «كشف الاسرار» و در عنوان «رساله دايره» خواننده شده است.

۱. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۴۲۶۲/۱۸

خط: نستعلیق، كا: ميرغلام محی الدين، تا: ۱۱۰۹ق؛ كاخذ: ترمه، جلد: روبه ميشن قهوه‌ای، ۹گك (۱۸۴-۱۹۲ر)، اندازه: ۲۵×۱۷سم [ف: ۴-۶۷۳]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۴/۵۳

خط: نستعلیق، بی كا، تا: ۱۲۵۵ق؛ كاخذ: فرنگی، ص ۴ (۸۲۶-۸۲۳-۸۲۶)، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۹×۹/۵سم [ف: ۳-۵۲۲]

۳. تهران؛ ملك؛ شماره نسخه: ۴۱۸۴/۶

خط: نستعلیق، كا: محمد علی بن میرزا عزیز تفرشی، تا: ۱۲۵۸ق؛ كاخذ: ترمه پسته‌ای، جلد: روبه ميشن سیاه، ۱۱گك (۱۱۳-۱۲۳پ)، ۱۷ سطر، اندازه: ۲۳×۱۲سم [ف: ۴-۶۶۹]

● الدائرة / رياضيات / عربي

ad-dā'ira

گیلانی، توفیق بن حسین، ق ۱۳ قمری

gīlānī, tofīq ebn-e hoseyn (- 19c)

او رساله بلیانی را پس از دائره و مقدمه‌ای آورده است.

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۶۷۱/۵

خط: نستعلیق، بی كا، تا: با تاریخ ۱۲۵۱ق؛ كاخذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکي، ۴گك (۵۱-۵۴پ)، ۲۳ سطر (۱۵/۵×۹)، اندازه: ۲۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۳۵۹-۳۵۹]

● الدائرة / رياضيات / عربي

ad-dā'ira

از شمس العلماء الکنانی (۴) (نک) سرآغاز نسخه که نام خوانا نیست) و در القاب او «بهاء الملة و الحق و الدين، شمس الانام، الناظم فی احکام الشریعة، و القضايات المنطقية» به کار رفته است. در یک «مقدمه» و چهار «باب»: مقدمه فی تعریف الدایره و ما ينسب اليه؛ باب ۱. كمية محیطها؛ ۲. استخراج محیطها مجذورا؛ ۳. استخراج قطرها مجذورا؛ ۴. استخراج تکسیرها منطقا.

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۴۶۶-عکسی

آغاز: الحمد لله الاولى بلا عدد و الآخر بلا امد. صاحب القدرة القاهرة و الحكمة الباهرة، مبدع الاحاد ... و بعد، فان سيدنا و مولانا الامام ... بهاء الملة و الحق و الدين شمس الانام و المسلمين الواصلين برب الناس مولانا ... الناظم فی الاحکام الشریعة و القضايات المنطقية؛ انجام: المملوك فلان احسن الله بدا ذكره و ختامه انه ...

۱. دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه: ۲۰۵/۳

آغاز: برابر؛ انجام: الا قد شفی فلان و الا قد سعد فلان اللهم اجعلنا من الذين انعمت عليهم و لاتجعلنا من المفضوب عليهم خط: نستعلیق، بی كا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۹گك، ۱۱ سطر، اندازه: ۲۰×۱۲سم [ف: ۸۵-۸۵]

۲. تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۱۰۵۵/۳۱

آغاز و انجام: برابر خط: نسخ و نستعلیق، بی كا، تا: قرن ۱۱؛ مصحح، مجدول زرین و مرصع؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ص ۹ (۳۰۳-۳۱۱)، اندازه: ۲۳×۱۱/۵سم [ف: ۳۲-۷۱]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۶۱۸/۷

آغاز و انجام: برابر خط: نستعلیق، بی كا، تا: ۱ رجب ۱۰۷۱ق؛ كاخذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ص ۶ (۴۶-۵۱)، ۲۳ سطر (۲۲×۱۱/۵)، اندازه: ۲۸×۱۷سم [ف: ۹-۱۴۸۳]

۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۷۸۰/۷

آغاز: برابر نسخه اصل: کتابخانه مدرسه بروجردی-کرمانشاه ۱۱۹؛ خط: نسخ، كا: محمد باقر بن محمد حسن بروجنی، تا: با تاریخ ۱۲۹۵ق؛ ص ۹ (۲۰۸-۲۱۶) [عکسی ف: ۵-۲۴۰]

● دائرة / رياضيات / عربي

dā'ira

خیام، عمر بن ابراهیم، - ۵۱۷ قمری

xayyām, 'omar ebn-e ebrāhīm (- 1124)

بحث‌های هندسی مؤلف در شکل دايره است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۴۱۵۴/۱

آغاز: نريد ان نقسم ربع دائرة ا ب من دائرة ا ب ح ر على نقطه مثل ر و نخرج عود رح على قطر ب ح؛ انجام: كان يستعمل الفاظ الجبريين فادى التحليل الى مكعب و اموال يعدل اعداد فاستخرجه بالقطوع و هذا الرجل لعمرى كان من متعالى الطبقة فى الرياضيات.

خط: نسخ، كا: میرزا عباس یزدی محصل دارالفنون، تا: یکشنبه ۲۵ ربیع الاول ۱۳۳۷ق؛ جلد: گالینگور سبز، ۸گك (۲۱-۲۸ر)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۸×۱۱سم [ف: ۳-۹۹۳]

● دائرة / عرفان و تصوف / عربي و فارسی

dā'ere

نعمة الله ولى، نعمة الله بن عبد الله، ۴۷۳ - ۸۳۴ قمری

ne'mat-ol-lāh-e valī, ne'mat-ol-lāh ebn-e 'abd-ol-lāh (1330 - 1431)

در توحید در پنج «باب»: الوجود من حیث الاحدية، مرتبة

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد چهاردهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازبان

DIA 276252

۱. اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۲۰۱۲ / ۱۳۹۱۰

خط: نستعلیق، بی کاف، تا: ۱۰۳۸ق؛ بعد از برگ «۵۲» افتادگی دارد؛ کاغذ: شرقی، ۷۰گ (۷۰-۱)، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۶/۵×۸سم [ف: ۳۰-۱۳۴]

● خلق الجنین و تدبیر الحبالی و المولودین / طب /

عربی

xalq-ul janīn wa tadbīr-ul ḥibālī wa-l mawlūdīn

قرطبی، عریب بن سعید، - ۳۶۹ قمری

qortobī, 'orayb ebn-e sa'īd (- 980)

برای حکم مستنصر اموی (۳۶۶ق) در پانزده باب تألیف کرده است.

چاپ: الجزائر، منشورات كلية الطب والصيدلية، ج ۳، مكتبة فرار یس، ۹۸ص، ۱۳۷۵ق.

[فهرست المخطوطات المصورة (معهد المخطوطات العربية)، العلوم، الطب ۸۷/۲؛ دنا ۱۰۰۰/۴]

قیم؛ مورعی؛ شماره نسخه: ۱۱۷۴/۳

آغاز: بسمله. و به استعین وحده قال عریب بن سعید الکاتب الحمد لله المحکم لمادیر المتقن لما أنشأ و صور العالم بما یکن؛ انجام: فی الفهم و التعلم ان شاء الله تعالی. تم کتاب خلق الجنین و تدبیر الحبالی و المولود تألیف الکاتب عریب بن سعید و الحمد لله نسخه اصل: کتابخانه اسکوریال در اسپانیا، ش ۸۳۳؛ خط: مغربی، کا: عبدالکبیر بن عبدالحق بن عبدالکبیر، تا: با تاریخ ۶۶۳ق؛ ۴۱ص (۸۶-۱۲۶)، ۲۵ سطر [عکسی ف: ۳-۳۸۸]

● خلق العالم / فلسفه / عربی

xalq-ul 'ālam

خیام، عمر بن ابراهیم، - ۵۱۷ قمری

xayyām, 'omar ebn-e ebrāhīm (- 1124)

زنجان؛ امام جمعه؛ شماره نسخه: ۷مجموعه بدون شماره

کا: محمود بن ابی الفضائل حسینی، تا: دوشنبه ۲۳ ربیع الثانی ۱۳۴۷ق، جا: نجف اشرف [دلیل المخطوطات: ۱-۱۵۴]

● خلق العوالم / حدیث / عربی

xalq-ul 'awālim

همدانی، عبدالصمد بن محمد حسین، - ۱۲۱۶ قمری

hamadānī, 'abd-os-samad ebn-e mohammad hoseyn (- 1802)

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۷۴۹

آغاز: فی باب العوالم و من کان فی الارض قیل خلق آدم علیه السلام؛ انجام: و عن الصادق علیه السلام من لا یعرف الله تعالی

العظیم و الصلوة و السلام علی خیرته من خلقه و رسوله محمد و علی آله اجمعین و الحمد رب العالمین.

بخش آخر کتاب و شامل پنجاه مجلس دومی است که مخصوص اخلاق است. مجلس ۵۰ و ۵۱ و ۵۲ نوشته نشده؛ خط: نسخ، کا: احمد بن مکی شهیدی شامی، تا: ۱۰۵۲ق، جا: مکه، استکتاب شیخ احمد بن مکی الشهیدی؛ به خط دو کاتب؛ واقف: فاضل خان؛ ۳۷۷گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۱۷×۳۱سم [ف: ۶-۴۱۰]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۳۶/۲

آغاز: بسمله الحمد لله المدرك القريب السمع المجيب ذی العرش المجید؛ انجام: فسبحانه عزوجل کیف یهی الاسباب ... اجمعین امین

مجلد دوم است و از مجلس ۵۲ آغاز و به مجلس ۱۰۰ ختم می شود؛ خط: نسخ، کا: محمد تقی بن جواد کاظمی، تا: ۶ ربیع الثانی ۱۰۷۴ق؛ فهرست مطالب به خط علیخان مدنی (- ۱۱۱۸) به تاریخ ۱۰۸۱ق تحریر شده، با سرلوح مذهب مرصع، مجدول مذهب، مصحح، در آغاز نسخه و در برگ اضافی یادداشت هایی از جمله اشعاری از ابن سناء الملک، ابن هانی اندلسی، ابن طباطبا و دیگران، در برگ های پایانی اشعاری از ابن معتر و یادداشتی منقول از معجم الادیاء یاقوت در شرح حال مؤلف کتاب، و حدیث مخنث الذی کان دخل علی امهات المؤمنین به نقل از شرح مصابیح به خط سید علی خان مدنی به تاریخ ۱۰۷۷ق تحریر یافته؛ تملک: سید علیخان مدنی به تاریخ ۱۰۷۷ق؛ جلد: تیماج سوخت، ۳۶۳گ، ۲۷ سطر، اندازه: ۱۷×۲۵سم [ف: ۲۲-۱۶۸]

● خلق الانسان / طب / عربی

xalq-ul insān

کتابی است در طب که اصطلاحات و لغات طبی و بیماری ها و اعضای بدن انسان به ترتیب حروف تهجی تنظیم گشته است؛ احتمال می رود از کتب قدیمی لغت در این فن باشد. در انجام کتاب مؤلف، که متأسفانه بعد از تفحص بسیار، همچنان نامعلوم ماند، از ابوالفرج صاحب کتاب مفتاح الطب (- ۴۲۰ق) به عنوان «الاستاد» یاد می کند و به این ترتیب مؤلف ظاهراً از شاگردان وی بوده که در این صورت از دانشمندان قرن پنجم قمری خواهد بود. باید دانست که کتب متعددی تحت عنوان «خلق الانسان» تصنیف گردیده که غالباً از ارباب لغت است و خالی از دیدگاه طبی می باشد؛ ولی در کتاب حاضر، علاوه بر تشریح، نام اعضا با دیدگاه طبی، نام آلام و علل نیز برده شده است.

[دنا ۱۰۰۰/۴؛ کشف الظنون ۷۲۲۸]

قیم؛ مورعی؛ شماره نسخه: ۱۱۸۶۷/۱

آغاز: الأخذة، هی العلة المعروفة بالشخص و الحمود و المدركة و الأخذ؛ انجام: اليوم الباحوری هو اليوم الذی یقع فیه البحران؛ یهودیه، من الأوزان نصف قسط.

فرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛؛ جلد چهاردهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276252

۱. اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۲۰۱۲/۱۳۹۱۰